

CZU: 347.518

REPARAȚIA PREJUDICIULUI MORAL CAUZAT CA URMARE A ACCIDENTELOR RUTIERE

Sergiu DODON

Universitatea de Studii Politice și Economice Europene „Constantin Stere”

În doctrină, dar mai ales în practică, printre problemele juridice cele mai delicate se înscrie și modalitatea de reparație a prejudiciilor morale sau nepatrimoniale cauzate prin fapte ilicite. Într-adevăr, nu doar admisibilitatea în principiu a unor astfel de prejudicii, dar mai ales căile de reparație a acestora constituie probleme dificile pentru legiuitor, dar și pentru teoreticieni ori practicieni.

Îndeosebi se face simțită și actuală problematica reparației prejudiciilor morale produse în accidentele de autovehicule. De menționat că în acest sens există o bogată, dar și contradictorie jurisprudență, în mare parte creată în ultimii ani, odată cu dezvoltarea sistemului de asigurări de răspundere civilă pentru pagubele produse prin accidente de autovehicule și cu evoluția legislației privind asigurările din același domeniu.

Cuvinte-cheie: *daună, prejudiciu moral, pagubă, accident, evaluare, prejudiciu nepatrimonial, leziuni, grad de invaliditate, pensie, despăgubire, indemnizație, calcul.*

THE REPAIRING OF MORAL DAMAGE CAUSED BY ROAD ACCIDENTS

In doctrine, especially in judicial practice, one of the most complicated and tender problems is the way of repairing the moral or non-patrimonial damages caused by illicit deeds. Really, the admissibility of these damages and especially the ways to repair them now is one of the most difficult problem not only for legislator, but also for theorists and practitioners.

More than that, the current issue of repairing the moral damages caused by car accidents is also felt. To mention that in this sense, there exists a rich but still a contradictory jurisprudence created in recent years, through the development of the civil liability insurance system for damages caused by car accidents and with the evolution of the insurance legislation in the same field.

Keywords: *damage, moral damage, loss, road accident, assessment, non-patrimony, damages, injuries degree of disability, pension, compensation, indemnity, calculation.*

Introducere

Pentru a înțelege mai bine subiectul abordat, vom analiza aspectele teoretico-practice ale problemei investigate ținând cont de modul de abordare a acestora în alte state, prin formularea răspunsurilor la următoarele întrebări:

1. Ce este un prejudiciu moral?
2. Cum se va evalua prejudiciul moral și care sunt criteriile care vor determina cuantumul compensării materiale?
3. Cine despăgubește prejudicial moral rezultat din accidente de autovehicule?
4. Prejudiciul moral se acoperă sau nu de asigurarea obligatorie de răspundere civilă auto?
5. Cine se va face responsabil de determinarea întinderii compensației bănești: instanța de judecată sau subiecții raportului litigios în baza unui acord de compensare?
6. Care sunt subiecții îndreptățiți să primească aceste indemnizații: numai victimele directe sau, după caz, și moștenitorii acestora (moștenitorii legali și/sau testamentari), soții victimelor, concubinii, precum și alte persoane care se consideră deopotrivă vătămate ca urmare a decesului ori vătămării corporale grave a unei persoane apropiate?

Prejudiciul moral este perceput ca fiind consecința negativă, nesusceptibilă de evaluare pecuniară, care rezultă din lezarea unui drept sau interes nepatrimonial (cum ar fi dreptul la integritate corporală, la sănătate etc.) și constă în moarte, dureri fizice sau psihice cauzate prin vătămarea integrității corporale sau a sănătății, atingerea onoarei sau reputației unei persoane [1].

În evoluția dreptului, s-a pus problema privind posibilitatea acordării de despăgubiri patrimoniale pentru repararea prejudiciilor nepatrimoniale. Aceasta problemă a primit soluții diferite de-a lungul timpului în diverse țări.

În dreptul european s-au dus întotdeauna dispute în acest sens, uneori numai de nuanță, alteleori chiar în privința posibilității acordării de despăgubiri materiale pentru prejudiciile morale. Ideea dominantă este, totuși, cea privind admiterea.

Actualmente, legislația europeană ce vizează acoperirea prejudiciului moral de către asigurarea obligatorie de răspundere civilă auto diferă de la țară la țară.

Spre exemplu: legislația Austriei prevede compensarea daunei morale în cazul vătămărilor corporale, iar în cazul decesului se despăgubește dauna morală doar rudelor apropiate și doar în cazul depresiilor; în Danemarca, asigurătorii acoperă dauna morală în cazul vătămărilor corporale doar în cazul îngrijirilor medicale, echivalentul a 20 euro pe zi de îngrijire medicală, dar nu mai mult de 7 700 euro, în cazul leziunilor corporale permanente, în dependență de tipul leziunii, despăgubirea morală nu va depăși suma de 43 000 euro. În caz de deces, rudelor apropiate nu li se acordă despăgubiri morale; legislația Germaniei reglementează compensarea prejudiciului moral în cazul vătămărilor corporale ca o excepție, iar pentru daunele morale în caz de deces rudelor apropiate li se vor acorda despăgubiri în cazul de creștere a nivelului obișnuit de disconfort; legislația Franței și a Italiei prevede unele dintre cele mai mari compensații pentru daunele morale în caz de leziuni corporale și, respectiv, deces; legislația Ungariei, a Federației Ruse și a altor state prevede compensarea prejudiciului moral de către persoanele responsabile de cauzarea de suferințe fizice și psihice victimilor accidentelor de circulație [2].

Cu regret, legislația Republicii Moldova în domeniul asigurărilor obligatorii de răspundere civilă nu prevede compensarea prejudiciului moral rezultat din suferințe fizice și/sau psihice cauzate de asigurați.

Legiuitorul face trimitere la responsabilitatea persoanei vinovate de cauzarea de prejudicii morale, segmental, respectiv materiale, fiind acoperită de Codul civil al Republicii Moldova [3].

Această normă recunoaște că prejudiciul moral constituie o formă distinctă a prejudiciului civil care declanșează răspunderea delictuală. Ca urmare a acestui fapt, prejudiciul moral se compensează indiferent de existența și întinderea prejudiciului patrimonial.

După cum rezultă din norma legală, prejudiciul moral se compensează numai atunci când a fost cauzat prin fapte ce lezează drepturile personale nepatrimoniale ale persoanei vătămate. Reiese că există un raport direct între natura valorilor lezate și natura prejudiciului. Astfel, prejudiciul este moral numai dacă este urmarea încălcării unor valori de aceeași natură. Numai în cazurile expres prevăzute de lege se admite compensarea prejudiciului moral cauzat prin lezarea drepturilor nepatrimoniale.

Dreptul la compensarea prejudiciului moral îl au numai persoanele fizice. Persoanele juridice nu pot cere compensarea prejudiciului, cu excepția cazului când numele sau reputația profesională de care se bucură au fost lezate. Diferența de structură juridică între persoana fizică și persoana juridică (formațiune fictivă) explică de ce ultimele nu i se pot cauza suferințe fizice și psihice [4].

Dreptul la compensarea bănească a prejudiciului moral îl au nu doar persoanele prejudiciate direct, ci și persoanele apropiate acestora. Despăgubiri bănești pentru prejudiciul moral afectiv cauzat pot fi acordate terțelor persoane apropiate persoanei vătămate, legate de aceasta printr-o relație afectivă, familială.

Potrivit regulii generale, prejudiciul moral se compensează dacă fapta ilicită care a adus atingere drepturilor patrimoniale a fost culpabilă.

În cazurile în care se admite repararea daunelor morale prin despăgubiri bănești apare problema dificilă privind modul și criteriile de apreciere a prejudiciilor morale, precum și criteriile de stabilire a indemnizațiilor destinate reparației acestora.

Identificarea unor criterii științifice, exacte, pentru evaluarea cuantumului indemnizațiilor destinate reparației prejudiciilor morale nu este posibilă, întrucât există o incompatibilitate între caracterul moral (nepatrimonial) al daunelor și caracterul bănesc (patrimonial) al despăgubirii (indemnizației). De aceea, nici legiuitorul, nici instanța de judecată nu stabilesc vreun criteriu după care trebuie stabilită indemnizația.

Indemnizația, fiind de natură patrimonială, criteriul de stabilire a acesteia trebuie să fie tot de natură patrimonială, pentru a fi exactă. Indemnizația acordată pentru reparația prejudiciului moral trebuie să reprezinte, în realitate, o reparare a acestuia, în sensul unei compensații sau satisfacții compensatorii. Stabilirea cuantumului despăgubirii pentru repararea daunelor morale include, firește, o doză mai mică sau mai mare de arbitraj. Totuși, despăgubirea trebuie raportată la prejudiciul moral suferit, la gravitatea, importanța și consecințele acestuia pentru persoana vătămată. Aprecierea prejudiciului se realizează sub aspectul efectelor negative suferite de persoana vătămată în plan fizic și psihic [5].

În acest sens, practicienii români au încercat să facă un nomenclator al daunelor morale, ținând cont de gravitatea leziunilor corporale suferite ca rezultat al accidentelor de circulație [6].

Asemenea practici sunt întâlnite în așa state, precum: Austria delimitează suma compensării în dependență de durerile suferite (durerea ușoară este compensată aproximativ cu 100 euro, durerea medie cu 200 euro, durerea intensă cu 300 euro, durerea insuportabilă cu minimum 350 euro); Belgia prevede un sistem de compensare a daunei morale în dependență de zilele de spitalizare, ulterior spitalizării și de nivelul de durere, care este clasificat în șapte niveluri de intensitate, iar despăgubirea se calculează după formula $2,50 \text{ euro/zi} \times 4 \text{ (gradul de intensitate al durerii)} \times 30 \text{ zile (numărul de zile a suferințelor)} = 300 \text{ euro suma despăgubirii}$; Finlanda deține un catalog al valorilor de referință pentru evaluarea daunei morale întocmit de Comitetul Finlandez pentru daune produse în urma accidentelor de circulație. Potrivit acestui catalog, daunele morale pornesc de la o despăgubire de 200 euro pentru vătămări ușoare, ajungând până la suma de 17 000 euro pentru vătămări grave, iar pentru invaliditate permanentă se utilizează un tabel cu 20 de categorii de invalidități; legislația Franței prevede un sistem din șapte trepte de calculare a compensării daunei morale (leziunile neînsemnate se plasează la categoria 1 și includ o despăgubire de până la 1500 euro, iar categoria a 7-a include leziuni foarte grave și o despăgubire de la 30 000 euro și mai sus) [7].

Este de menționat că prejudiciul moral va fi apreciat după criteriile nepatrimoniale: importanța prejudiciului moral; durata și intensitatea durerilor fizice și psihice; tulburările și neajunsurile suferite de victima prejudiciată moral. Aprecierea trebuie făcută *in concreto*, de la caz la caz, în funcție de toate circumstanțele și împrejurările cazului dat [8].

În cazul suportării unor prejudicii morale, fiecare persoană vătămată acordă o prețuire diferită valorilor lezate. Persoana vătămată acordă prețuire acelor valori, acțiuni sau creații care, prin însușirile lor, îi satisfac anumite nevoi și aspirații. De exemplu, un prejudiciu suferit ca rezultat al pierderii unui deget este mai important în cazul în care persoana vătămată este un pianist decât în cazul unor persoane obișnuite.

Importanța prejudiciului moral depinde de valoarea nepatrimonială căreia i s-a adus atingere, de măsura în care a fost lezată această valoare și de intensitatea cu care au fost percepute consecințele vătămării de către persoana vătămată.

Din punctul de vedere al duratei și continuității suferințelor suportate de partea vătămată, pot exista două situații: urmările vătămării să fie temporare, trecătoare sau să fie permanente. Chiar dacă urmările sunt trecătoare, în funcție de durata leziunilor suferite și de importanța acestora pentru persoana vătămată, aceasta poate pretinde daune morale. Leziunile sau vătămările permanente sunt resimțite de victimă toată viața.

La capitolul gradării (intensității) durerilor fizice și/sau psihice suportate urmează să se țină seama și de vârsta, sexul, profesia, nivelul de pregătire și de cultură generală a persoanei vătămate. Este de menționat și faptul că și în cazul suferinței unor leziuni ușoare sau neînsemnate persoana lezată trebuie, totuși, să suporte un tratament, în unele cazuri îndelungat și deosebit de dureros, prejudiciul moral al acesteia constând în suferința fizică și psihică intensă, consecutive tratamentului. Cu privire la durerea fizică, s-a constatat că aceasta este posibil de măsurat. În practica medico-legală din unele țări se folosește, în acest scop, un aparat care determină gradul de intensitate a durerii fizice, atunci când este prezentă [9].

Alte criterii de apreciere a prejudiciului moral ar mai putea fi consecințele prejudiciului în plan social, profesional și familial, tulburările și neajunsurile suferite de persoana vătămată etc.

Prejudiciile morale fiind nemateriale, nu pot avea un echivalent valoric, deci nu pot fi evaluate în bani. În legislația noastră nu există nicio normă care să prevadă după ce criteriu trebuie evaluat cuantumul despăgubirii pentru repararea daunelor morale.

În legislația unor țări europene (exemplele descrise *supra*) se întâlnesc careva plafoane minime și /sau maxime pentru anumite suferințe fizice care servesc ca repere pentru determinarea cuantumului prejudiciului moral [10].

Revenind la sistemul nostru de drept, este de menționat că cuantumul despăgubirii morale este stabilit de către instanța de judecată în coraport cu probele prezentate instanței de judecată și în dependență de aprecierea suferințelor suportate de victimă potrivit criteriilor descrise. Astfel, avem o practică neuniformă [11].

Potrivit argumentelor aduse în literatura de specialitate și ținând cont de practica judiciară națională și straină, gravitatea prejudiciului constituie un criteriu de stabilire a cuantumului despăgubirii destinate reparației prejudiciilor morale.

Pe lângă gravitatea prejudiciului moral, pentru stabilirea indemnizației destinate reparării daunelor morale, trebuie să apelăm la un al doilea criteriu orientativ, și anume – la criteriul echității. De aceea, este în afară de orice discuție că dacă gravitatea prejudiciului moral este mare, atunci și indemnizația ce trebuie acordată trebuie să fie substanțială. Indemnizația trebuie să fie justă, rațională, echitabilă, adică stabilită în așa fel încât să asigure efectiv o compensație suficientă, dar nu exagerată, a prejudiciului moral suferit.

Dacă e să ne referim la subiecții îndreptățiți să primească despăgubirea pentru dauna morală, este de menționat că cercul beneficiarilor este cu mult mai larg decât cel al beneficiarilor de despăgubire pentru prejudiciul material; or, prejudiciul material este strâns legat de proprietate, iar prejudiciul moral este legat de persoană [12].

Aici urmează să aducem claritate în ce privește dreptul victimei inconștiente de a obține o indemnizație cu titlu de despăgubire pentru daune morale și chestiunea dacă rudele apropiate ale acestuia, suferind ele însele prejudicii morale ca urmare a acestei situații, au sau nu dreptul la indemnizație pentru reparația propriului prejudiciu.

În acest sens vom aduce drept exemplu o speță, în care victima unui accident de circulație, de care inculpatul (șoferul) era vinovat în exclusivitate, a suferit leziuni corporale grave soldate cu o contuzie cerebrală gravă, fiindu-i stabilit gradul I de invaliditate și necesitând îngrijire și supraveghere permanentă din partea altei persoane. Acțiunea civilă din cadrul procesului penal a avut ca obiect despăgubirea materială a diferitelor cheltuieli suportate pentru medicamente, suport medical, despăgubirea morală constând într-o sumă globală și o prestație periodică lunară, a căror natură și justificare nu au fost precizate. Toate cheltuielile au căzut în sarcina companiei de asigurări din Republica Moldova care a eliberat asigurarea obligatorie de răspundere civilă auto externă (Carte Verde). Remarcăm faptul că asigurătorii din Republica Moldova despăgubesc pe marginea cazurilor de asigurare survenite în străinătate având ca bază legislația statului în care a avut loc accidentul rutier.

În astfel de situații este posibilă constituirea ca parte civilă în procesul penal a victimei directe și a apropiatilor acesteia, atât în ceea ce privește prejudiciul patrimonial, cât și cel moral constând în lezarea sentimentelor de afecțiune, pe care ei le nutresc față de victimă. Acest prejudiciu moral fiind la fel direct și personal, asemenea prejudiciului material. Deci, în speță, părți civile urmau să fie atât victima, cât și părinții acesteia, copiii, frații, concubinul.

O alta preocupare a doctrinei aduce ca subiect de analiză noțiunea de prejudiciu corporal. În literatura franceză a fost pusă această problemă, concluzionându-se că dreptul la reparații pentru prejudiciul corporal este o sancțiune a principiului inviolabilității corpului uman, dar consecințele sunt diferite, în funcție de caracterul faptei ilicite [13].

Când se produce un accident mortal, în condiția angajării răspunderii făptuitorului, persoanele din anturajul celui mort pot obține despăgubiri fie bazându-se pe dreptul victimei, fie pe dreptul lor.

Este de menționat că dreptul de moștenitor nu are nicio importanță la solicitarea despăgubirii morale pentru suferințele suportate de către părinți, copii, nepoți, bunei, frați, surori, concubini în coraport cu decesul persoanei apropiate. Actul de moștenire are însemnătate doar în cazul în care se pretinde despăgubirea morală pentru durerile suferite de defunct până la survenirea decesului și doar în cazul în care acesta a inițiat procedura de încasare a despăgubirii morale până la deces.

În vederea constatării întinderii prejudiciului moral asupra membrilor de familie și/sau apropiaților defunctului, este important să se facă o anchetă socială pentru a stabili legătura și intensitatea afecțiunii suportate.

Reparația sau acordarea de despăgubiri pentru daunele morale nu este admisă în doctrina și jurisprudența axată pe asigurarea obligatorie de răspundere civilă, existând ample controverse și discuții pe această temă. În ce privește rezolvarea acestei probleme pentru Republica Moldova, pot fi stabilite mai multe etape care reprezintă tot atâtea repere în evoluția modalității de reparație a prejudiciului nepatrimonial în România și într-o bună parte din țările Uniunii Europene.

Dacă e să ne referim la istoricul despăgubirii prejudiciului moral, o primă teză ar fi fost formulată imediat după cel de-al doilea război mondial, care respingea posibilitatea de reparație bănească a prejudiciului nepatrimonial, susținându-se că prejudiciul moral nu poate fi despăgubit patrimonial, deoarece nu se poate stabili o echivalență între durerea morală și o anumită sumă de bani, sau că despăgubirea materială adusă sentimentelor de afecțiune este imorală. În consecință, nu se pot acorda reparații materiale pentru prejudicii de ordin moral, ci se poate solicita instanței luarea altor măsuri pentru restabilirea dreptului atins.

În vederea progresului juridico-social, s-a trecut la etapa acordării de despăgubiri bănești pentru anumite prejudicii nepatrimoniale, în special pentru vătămările aduse sănătății sau integrității corporale a unei persoane. Aducându-se critici soluției anterioare, în anii 70 ai sec.XX s-a propus reparația bănească a prejudiciului nepatrimonial. Astfel, s-a propus acordarea de despăgubiri bănești pentru prejudicii fără caracter patrimonial, care sunt consecințe ale vătămării aduse sănătății sau integrității corporale a unei persoane. O asemenea vătămare poate să se concretizeze nu doar într-un prejudiciu patrimonial, constând, de ex., în cheltuielile medicale, pierderea retribuției sau diminuarea acesteia, dar și într-un alt prejudiciu, care este consecința ireversibilă a vătămării, de ex: desfigurarea, paralizia, amputarea unui membru etc. care lipsesc persoana de posibilitatea de a participa la viața socială și de a se bucura de avantajele acestei participări. Acest prejudiciu poate fi atenuat prin acordarea unor despăgubiri, în completarea celor stabilite pentru acoperirea pierderilor patrimoniale suferite, despăgubiri care să asigure o ambianță corespunzătoare în familie sau în afara ei, prin care să înlocuiască, cel puțin în parte, acele latitudini pe care omul deplin sănătos le are, dar de care a fost lipsit ireversibil prin accidentul a cărui victimă a devenit. Acest prejudiciu a fost numit *prejudiciu de agreement*. Așadar, despăgubirea care s-ar acorda în acest caz nu ar fi un preț al durerii – *pretium doloris*, ci ar avea mai degrabă scopul de „a alina, prin mijloacele reparațiunii bănești, condițiile de viață alterate ale victimei”.

Alteori, s-a considerat că din vătămarea integrității corporale a unei persoane poate rezulta potențialitatea unui prejudiciu specific, de asemenea care trebuie reparat, chiar dacă nu a putut și nu poate fi evaluat bănește, constând în echivalentul efortului suplimentar depus la prestarea aceleiași munci.

Pe baza acestei evoluții a practicii judecătorești, în doctrina s-a concluzionat – *illo tempore* – că tendințele privind acordarea unor despăgubiri bănești pentru prejudicii fără caracter patrimonial, consecință a unor vătămări, sunt întemeiate, deoarece prin îmbinarea răspunderii patrimoniale cu celelalte măsuri, fără caracter patrimonial, și cu alte forme de răspundere juridică, inclusiv cea penală, se poate asigura o ocrotire mai deplină a drepturilor subiective, în general, și a celor prin care se exprimă personalitatea umană, în special.

Reparația patrimonială a daunelor morale nu depinde de natura drepturilor sau valorilor personale nepatrimoniale încălcate. În prezent, soluția reparației daunelor morale prin acordarea de despăgubiri bănești este împărțită nu doar de doctrină și jurisprudență, dar și de legiuitor, care, după cum am văzut, a admis posibilitatea reparației prejudiciului moral sau nepatrimonial în anumite materii speciale, atât contractuale, cât și extracontractuale, iar Cod civil al Republicii Moldova confirmă sau validează această concepție, recunoscând dreptul la daune-interese atât pentru prejudiciul patrimonial, cât și pentru cel nepatrimonial.

Este de menționat că legiuitorul împărtășește ideea ca despăgubirea daunei morale să cadă în sarcina făptuitorului și nu în sarcina asigurătorului de răspundere civilă obligatorie [10]. Opinie cu care nu sntem de accord: or, asigurătorul vine ca garant al compensării prejudiciului cauzat de către asigurat, iar art.14 alin.(1) din Codul civil al Republicii Moldova întrunește principiul compensării integrale a daunei cauzate de către făptuitor [14].

Odată admisă posibilitatea reparației bănești a daunelor morale de către asigurători [15], rămâne a doua problemă – cuantificarea acestor daune, în condițiile în care nu există și nici nu poate exista un criteriu obiectiv de natură economică în baza căruia să se poată stabili acest quantum. De aceea, propunem câteva soluții în vederea remedierii problemelor iscate:

a) Stabilirea unui ghid cu caracter de recomandare ce va cuprinde un plafon minim sau maxim al sumei ce poate fi acordată, grile valorice în funcție de natura și gravitatea prejudiciului moral care ar servi drept reper pentru companiile de asigurări în stabilirea quantumului despăgubirii morale, care se va regăsi într-un acord de despăgubire.

b) În cazul în care persoana păgubită nu va rămâne satisfăcută de quantumul prejudiciului moral, prestabilit ca fiind suferit, se va trece la procedura judecătorească.

În cazul judecării cauzei se va ține cont de caracterul subiectiv, precum personalitatea părții vătămate, gravitatea și gradul de intensitate a suferinței fizice sau psihice, raportul dintre victimă și autorul prejudiciului, statutul socioprofesional al victimei, relația dintre victimă și alte persoane care se pretind indirect vătămate și altele asemenea.

La fel se va ține cont și de caracterul obiectiv, precum gravitatea faptei săvârșite și importanța valorii lezate, gradul de culpă a părții vătămate, gravitatea vătămării corporale – simplă sau gravă, infirmitatea fizică sau psihică, prejudiciul estetic, prejudiciul juvenil, dacă acesta s-a soldat cu deces etc.

În prezent, la nivel legislativ nu există criterii obiective, cuantificabile de stabilire a despăgubirilor bănești pentru repararea prejudiciilor morale, astfel încât instanțele se „ghidează” după criterii subiective, variabile de la caz la caz. Emblematică, din acest punct de vedere, este jurisprudența în materia daunelor morale pentru prejudiciile nepatrimoniale cauzate prin accidente de autovehicule, în care cuantumul despăgubirilor cunoaște variații incredibile, mergând de la câteva mii de lei până la sute de mii de lei, deși împrejurările în care s-au produs accidentele sunt, în genere, similare.

La moment nu sunt careva criterii obiective certe pe baza cărora să se poată stabili întinderea prejudiciului nepatrimonial suferit. Instanțele apelează, în principal, la criterii subiective, printre care relațiile de stare civilă, de rudenie și căsătorie sau personale dintre cel prejudiciat și victimă, durata și intensitatea acestora, la care se adaugă adesea și gravitatea sau urmările accidentului. Aceste dificultăți pot fi suplinite de acordul părților, care, ca orice învoială, dacă este valabilă, trebuie respectată și de instanța de judecată. În lipsa unui accord, stabilirea despăgubirilor cade în sarcina organului de jurisdicție.

De asemenea, potrivit practicii și doctrinei juridice, prejudiciul moral nu poate fi cuantificat după elemente exacte ca și prejudiciul material, însă sumele de bani acordate trebuie să fie în măsură a asigura o alinare celui care a suferit.

Alături de considerente strict morale, în practică se mai întâlnesc aprecieri ale prejudiciului nepatrimonial prin prisma considerentelor de ordin material, respectiv lipsa familiei de sprijinul material de care aceasta beneficia, ceea ce, desigur, este criticabil, asemenea motive fiind străine de durerea fizică și psihică. În aceeași ordine de idei, dar sub un alt aspect, se întâlnește și deosebirea dintre nivelul de trai al victimei – de până la și după cauzarea de daune.

Culpa concurentă și egală a victimei în producerea accidentului poate constitui, de asemenea, un criteriu în privința stabilirii despăgubirilor (atât materiale, cât și morale) acordate.

Concluzii

Reieșind din întreaga cazuistică sus-citată, în legătură cu natura daunelor morale trebuie de menționat că acestea, în principiu, nu se concretizează într-o stare de fapt, ci se mențin la nivelul trăirilor psihice, iar evaluarea acestora, chiar atunci când existența lor este evidentă, de regulă nu se poate face prin folosirea unor criterii obiective, dauna morală fiind străină realităților materiale și întinderea ei nu poate fi determinată decât prin aprecieri, desigur nu arbitrar și nu prin operare cu criterii precise, ci doar pe baza unor aprecieri subiective în care rolul hotărâtor îl are posibilitatea de orientare a instanței în cunoașterea sufletului uman și a reacțiilor sale. La aceste considerente ar trebui adăugată și exigența unei limite naturale: daunele morale să nu fie excesive, irezonabile, fără simțul măsurii, să nu devină astfel spoliatoare și nelegitime, căci, după cum s-a observat în practică, prejudiciul moral trebuie să fie dovedit, iar judecătorii au obligația să-l aprecieze în raport de gravitatea și importanța lui și fără a se ajunge la realizarea unui dezechilibru de interese, ținând cont de faptul că dauna morală este o compensare a unor suferințe și nu o măsură de constrângere.

Cu toate acestea, problema stabilirii sumelor convenite victimelor directe sau indirecte este foarte delicată, în absența unor criterii obiective de stabilire a cuantumului acestora.

În materia vătămarilor corporale și a deceselor cauzate în accidente de autovehicule, în care partea vătămată poate acționa pentru obligarea autorului accidentului la repararea daunei morale, ar fi de optat ca aceasta să poată acționa și asigurătorul de răspundere civilă delictuală, cu condiția stabilirii, de către asigurători, a unui plafon pentru reparația prejudiciilor nepatrimoniale. Totodată, se impune elaborarea unui Ghid de prestabilire a cuantumului despăgubirii de asigurare în cazul daunelor morale, deoarece stabilirea cuantumului daunelor morale doar prin instanța de judecată ar duce la încărcarea sistemului judecătoresc, precum și la tergiversarea încasării acestor despăgubiri, fapt ce poate diminua esențial efectul compensării prejudiciului moral.

Or, consacarea unor criterii obiective de stabilire a sumelor bănești acordate pentru prejudiciile morale produse ca rezultat al accidentelor de autovehicule ar asigura obiectivele propuse, și anume: compensarea daunei – a durerilor fizice și/sau psihice – prin evaluarea unor sume bănești. În acest sens, dreptul comparat, în special legislația statelor Uniunii Europene, poate servi drept prețios model.

Referințe:

1. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție cu privire la aplicarea legislației despre apărarea onoarei, demnității și reputației profesionale a persoanelor fizice și juridice, nr.8 din 09.10.2006. În: *Buletinul Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova*, 2007, nr.3.
2. GRECEANU, S., NECRELESCU, M. *Ghid pentru soluționarea daunelor morale*. București: UNSECAR, 2012.
3. Codul civil al Republicii Moldova, nr.1107 din 06.06.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr.82-86 (art.1422).
4. Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, nr.1950 din 04.11.1950. În: *Tratate Internaționale*, 1998, nr.1(342). În vigoare din 01.02.1998.
5. MIHALACHE, Iu. Aspecte ale practicii judiciare cu privire la asigurarea obligatorie și facultativă din transportul auto. În: *Revista Națională de Drept*, 2011, nr.3, p.10.
6. *Ghidul despăgubirilor în asigurări. Cât costă o mână ruptă sau un deget amputat*. [Accesat: 08.02.2018]. Disponibil: <http://www.gandul.info/auto/ghidul-despagubirilor-in-asigurari-cat-costa-o-mana-rupta-sau-un-deget-amputat-14478277>.
7. GRECEANU, S., NECRELESCU, M. *Ghid pentru soluționarea daunelor morale*. București: UNSECAR, 2012.
8. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție cu privire la aplicarea legislației despre apărarea onoarei, demnității și reputației profesionale a persoanelor fizice și juridice, nr.8 din 09.10.2006. În: *Buletinul Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova*, 2007, nr.3.
9. DRAGOMIR, M. *Repararea prejudiciului prin echivalent bănesc în contextul integraționist european*: Teză de doctor în drept. Chișinău, 2012.
10. GRECEANU, S., NECRELESCU, M. *Ghid pentru soluționarea daunelor morale*. București: UNSECAR, 2012.
11. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție cu privire la aplicarea legislației despre apărarea onoarei, demnității și reputației profesionale a persoanelor fizice și juridice, nr.8 din 09.10.2006. În: *Buletinul Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova*, 2007, nr.3.
12. IOANA-ANDREEA, C. *Daunele morale*. (Accesat: 04.04.2018) Disponibil: <http://oaji.net/articles/2015/2064-1432287771.pdf>
13. *Repararea prejudiciului moral: victimele primesc despăgubiri de 5-10 ori mai mici decât cer*. [Accesat: 06.02.2018]. Disponibil: <https://www.bizlaw.md/2016/06/25/repararea-prejudiciului-moral-victimele-primesc-despagubiri-de-5-10-ori-mai-mici-decat-cer>.
14. *Reguli nescrise și prejudicii: daunele morale sau despre dreptatea glonțului în tâmpla stângă* [Accesat: 21.02.2018] Disponibil: <https://www.juridice.ro/435397/reguli-nescrise-si-prejudicii-daunele-morale-sau-despre-dreptatea-glonțului-in-tampla-stanga.html>.
15. Codul civil al Republicii Moldova, nr.1107 din 06.06.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr.82-86 (art.1422).
16. Legea cu privire la asigurarea obligatorie de răspundere civilă pentru pagube produse de autovehicule, nr.414 din 22.11.2006. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2007, nr.32-35.
17. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție cu privire la aplicarea de către instanțele judecătorești a legislației în domeniul asigurărilor obligatorii și facultative a transportului auto, nr.11 din 16 decembrie 2013. pct.41.
18. ZIMONO, A. *RCA în lume* / Trad: Korner M. București: UNSECAR, 2011.

Date despre autor:

Sergiu DODON, doctorand, Universitatea de Studii Politice și Economice Europene „Constantin Stere”; consultant juridic la companii de asigurări, mediator licențiat.

E-mail: mediere.juridica@gmail.com

Prezentat la 07.05.2018